

Het ABC van een publieke voorziening

Wouter Hins *

De publieke omroep doet mij altijd denken aan mijn eigen werkgever, een openbare universiteit. Er is sprake van gedeelde idealen, zoals onafhankelijkheid, pluriformiteit en kwaliteit. Het werk wordt gedaan door een vergelijkbare mix van prima-donna's, toneelknechten en ambtelijke dorknopers. Maar het meest opvallend zijn de onmogelijke compromissen die van hogerhand worden opgelegd. Uit de praktijk van het rechtsgeleerde onderwijs in Amsterdam noem ik een paar voorbeelden. Jaar in jaar uit is er geldnood. Hoge kwaliteit is natuurlijk prachtig, maar de overheid heeft besloten dat er moet worden bezuinigd. Eindeloos is het getouwtrek over bevoegdheden binnen de faculteit. De verantwoordelijkheid voor het curriculum als geheel ligt bij de decaan, de inhoud van de afzonderlijke vakken wordt bepaald door de leerstoelgroepen. En dan het onderwijsrendement. Hoe meer studenten voor hun tentamens slagen, hoe meer geld de faculteit ontvangt. Hopelijk kan de faculteit straks ook studenten uit andere steden aantrekken. Maar hoe verhoudt zich dat met de eis van een kwalitatief hoog niveau? Moeilijke tentamens schrikken studenten af. Je zou de knelpunten – in alfabetische volgorde – kunnen samenvatten als 'armoede', 'bureaucratie' en 'commerciële verleiding'.

Deskundige lezers hebben de gelijkenis met de publieke omroep al gezien. De financiële problemen van de omroep zijn groot. Vanaf het jaar dat de heffing van de omroepbijdragen werd afgeschaft (2000) is Hilversum getroffen door bezuinigingsrondes¹. Daar was de LPF niet eens voor nodig. Het leed wordt verergerd doordat de STER-inkomsten sedert 2000 ook al met vele miljoenen zijn ingezakt, als gevolg van het toegenomen aantal commerciële zenders. De bevoegdheid om netprofielen vast te stellen en programma's in te delen en te coördineren ligt bij de raad van bestuur van de NOS (art. 19a t/m 21 Mediawet), terwijl artikel 48 van de Mediawet bepaalt dat de afzonderlijke omroepverenigingen zelf vorm en inhoud van hun programma's mogen bepalen. Conflicten zijn dus ingebakken. Controversieel is het recente besluit van de raad van bestuur de vertrouwde 'thuisnetten' op televisie dit najaar af te schaffen. Een strakkere profilering van de drie netten zou goed zijn om de STER-inkomsten op peil te houden. Past deze aandacht voor de kijkcijfers bij een publieke omroep? Volgens de overheid wel, want zij stimuleert de publieke omroep het 'marktaandeel' goed te bewaken². Armoede, bureaucratie en commerciële verleiding dus.

En nu is er dan een wetsvoorstel voor een nieuwe Mediawet. Sedert 24 mei j.l. staat de tekst op de website van het ministerie van OCW. Het wetsvoorstel is gebaseerd op het 'Paasakkoord', dat de fractievoorzitters van CDA, VVD en D66 op 26 maart 2005 sloten, en de kabinetsvisie 'Met het oog op morgen' van 24 juni 2005³. De focus op functies – een driedeling tussen 1. nieuwsvoorziening, 2. opinievorming en

---

¹ Kamerstukken II, 2005-06, 30300 VIII, nr. 229.

² Kamerstukken II, 2005-06, 30300 VIII, nr. 59, p. 19. Zie ook 30300 VIII, nr. 140, p. 32-34.

³ Kamerstukken II, 2004-05, 30056, nr. 1 (Paasakkoord) en Bijlage bij Kamerstukken II, 2004-05, 29800 VIII, nr. 234 (kabinetsvisie).

maatschappelijk debat en 3. cultuur, educatie en andere informatie – komt dus niet uit de lucht vallen. Nieuwsvoorziening wordt een taak voor de NOS, opinievorming en maatschappelijk debat voor de omroepverenigingen (straks: ‘licentiehouders’). Programma’s inzake cultuur, educatie en andere informatie vallen weliswaar onder de verantwoordelijkheid van de NOS, maar de productie ervan moet worden uitbesteed aan derden. In de kabinetsvisie ‘Met het oog op morgen’ was voorgesteld dat licentiehouders en externe producenten op voet van gelijkheid zouden moeten concurreren om de opdrachten. Die gedachte is nu verder uitgewerkt. Om Europeesrechtelijke complicaties te voorkomen zal de nieuwe wet eisen dat er een strikte scheiding komt tussen enerzijds de licentiehouders en anderzijds een productiebedrijf waarin deze participeert. De huidige omroepverenigingen krijgen in een overgangsregeling toestemming om in afwijking van de geldende Mediawet een deel van hun bedrijf af te splitsen.

Het systeem wordt er niet eenvoudiger op. Er zitten wel een paar goede dingen in het wetsvoorstel, maar ik mis een duidelijk antwoord op de ‘abc’-problematiek. Laat ik mij beperken tot de ‘c’ van commerciële verleiding. De STER blijft gehandhaafd. Als de inkomsten uit reclame verder zouden verminderen, is de overheid niet bereid het verlies te compenseren. Tegenvallers moeten worden opgevangen door ‘besparingen of verwerving van andere inkomsten’, aldus de memorie van toelichting. Dat is bijna een uitnodiging om in zo’n geval meer goedkope of minder ‘moeilijke’ programma’s te gaan uitzenden. Een kritische opmerking van de Raad van State over dit risico werd in het nader rapport te gemakkelijk weggewuifd. Een ander voorbeeld.

Licentiehouders ontvangen volgens het wetsvoorstel een groter percentage van het beschikbare budget naarmate zij meer leden hebben. Was de onwenselijkheid van een pseudo-commerciële ledenwerving – ik herinner mij de sexy ‘promo-teams’ van de Veronica Omroep Organisatie – niet een reden het onderscheid tussen A-, B- en C-omroepen af te schaffen⁴? Het BNN-wetje van 2004, dat een aparte status creëerde voor kleine omroepverenigingen, draaide de klok al een beetje terug⁵. Het nu voorliggende wetsvoorstel wakkert de concurrentie welbewust aan. Geen stimulans voor licentiehouders om samen te werken voor de publieke omroep als geheel. Nee, het verlies van de één is de winst voor de anderen.

* Wouter Hins is redacteur van dit blad en werkzaam bij de Universiteit van Amsterdam (leerstoelgroep staats- en bestuursrecht en IVIR)

---

⁴ Wet van 28 maart 2000, Stb. 139.

⁵ Wet van 9 december 2004, Stb. 668. Zie ook Stb. 669 en 670